

การจัดการปัญหาราคาสินค้าไม้ตกต่ำในพื้นที่ภาคตะวันออก Management of Fruit Prices Decline Problem in Eastern Region

ชวโรจน์ แยมกลีน*

กิจฐเขต ไกรวาส

กฤษฎา นันทเพ็ชร

วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

*e-mail: nuy_tapong@hotmail.com

Chawaroj Yamklin

Kittichet Krivart

Krisada Nantapetch

Graduate School of Public Administration, Burapha University

Received: August 18, 2018

Revised: November 1, 2018

Accepted: November 23, 2018

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพปัญหาราคาสินค้าไม้ตกต่ำในพื้นที่ภาคตะวันออก (2) ศึกษาปัญหาในการดำเนินการนโยบายของภาครัฐในการแก้ไขปัญหาราคาสินค้าไม้ตกต่ำ และ (3) ศึกษาแนวทางการจัดการปัญหาราคาสินค้าไม้ตกต่ำในพื้นที่ภาคตะวันออก โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 27 คน จากสำนักงานเกษตรจังหวัด หอการค้าจังหวัด ผู้นำท้องถิ่น เกษตรกร และพ่อค้าคนกลาง ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการจำแนกข้อมูล

ผลการศึกษา พบว่า (1) ด้านสภาพปัญหาราคาสินค้าไม้ตกต่ำ มีสาเหตุมาจาก การกระจุกตัวของผลไม้ คุณภาพสินค้า ต้นทุนการผลิต สภาพภูมิอากาศ ปริมาณผลผลิตและความต้องการ และการกำหนดราคาของพ่อค้าคนกลาง (2) ด้านปัญหาในการดำเนินการนโยบายของภาครัฐในการแก้ไขปัญหาราคาสินค้าไม้ตกต่ำ มาจาก 2.1) ภาครัฐขาดการวางแผนในระยะยาว 2.2) ภาครัฐมีกฎระเบียบที่ซับซ้อนทำให้เกิดการล่าช้า และ 2.3) การทำงานร่วมกันและความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้อง (3) ด้านแนวทางการจัดการราคาสินค้าไม้ตกต่ำ มีวิธีการ ดังนี้ 3.1) ด้านการผลิต เกษตรกรต้องผลิตสินค้าที่มีคุณภาพตรงต่อความต้องการของตลาดด้วยการจัดการคุณภาพด้วยหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) และมีการรวมกลุ่มของเกษตรกร 3.2) ด้านการตลาด ควรเพิ่มช่องทางการขายผลผลิตผ่านช่องทางออนไลน์ พร้อมนำนวัตกรรมบรรจุภัณฑ์ที่คงสภาพความสดของผลผลิตเพื่อการส่งออกมาใช้ 3.3) ด้านการแปรรูป เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิต อาทิ พุรีเย็นผง ที่สามารถนำเอามาขึ้นรูปใหม่ได้รวมทั้งการแช่แข็งผลในรูปผลสดและแบบแกะเนื้อแล้วเพื่อการส่งออก รวมถึงการทำอบแห้ง และ 3.4) ด้านการกระจายสินค้า พัฒนาระบบบริการโลจิสติกส์ที่รวดเร็วครบวงจรตั้งแต่ต้นทางถึงปลายทาง เพื่อรักษาคุณภาพของผลผลิตให้คงความสดใหม่ ลดความเสียหายของผลผลิต ลดระยะเวลาในการขนส่ง

คำสำคัญ : การจัดการปัญหา ปัญหาราคาสินค้าไม้ไทยตกต่ำ

Abstract

This research aimed to study (1) fruit prices decline problem in eastern region, (2) the problem of implementing government policies to solve the fruit prices decline problem and (3) management of fruit price decline problem in eastern region. The study was conducted by qualitative research methodology and in-depth interview was used to collect data from 27 key informants: provincial agriculture office, chamber of commerce officers, local leaders, farmers and middlemen. The qualitative data were analyzed by typological analysis methods.

The study revealed that (1) the fruit price decline problem, caused by fruit oversupply product, product quality, cost of production, weather, productivity and demand, and pricing from middlemen. (2) The problem of implementing government policies to solve the fruit prices decline problem caused by 2.1) government lacks long-term planning, 2.2) the government has complicated regulations, 2.3) collaboration and relationship between related organizations. (3) Management of fruit price decline problem as follows: 3.1) production, farmers have to produce quality products respond the consumer needs with GAP quality and farmers have to assemble to be a group, 3.2) marketing, increase sales channels through online and take packaging innovation to maintain the freshness of the export products, 3.3) processing, adding value to the product such as durian powder which can be re-formed, fresh fruit frozen and freeze dried for exportation and 3.4) distribution, to develop logistic system from starting point to destination for maintain the quality of the products to keep freshness, reduce damaged products, and reduce transport time.

Keywords Problem Management, Thai Fruit Prices Decline Problem

บทนำ

ประเทศไทยเป็นแผ่นดินที่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ เหมาะต่อการเพาะปลูกและทำเกษตรกรรม ที่สำคัญเป็นแหล่งผลิตผลไม้เมืองร้อนหลากหลายชนิดที่โดดเด่นในเรื่องของรสชาติที่ออกสู่ตลาดอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี พื้นที่เพาะปลูกผลไม้ของไทยจะกระจายไปตาม 3 ภูมิภาคหลัก คือ ภาคเหนือ ภาคตะวันออก และภาคใต้ ผลไม้ไทยนับเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย ซึ่งในแต่ละปีสามารถสร้างรายได้เข้าประเทศจากการส่งออกไปยังต่างประเทศมีมูลค่าปีละหลายหมื่นล้านบาท ผลไม้ที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจและมียอดการส่งออกสูงเป็นที่นิยมบริโภคในต่างประเทศ เช่น มะพร้าว เงาะ ลำไย ทุเรียน มะม่วง ลิ้นจี่ ฝรั่ง และมังคุด เป็นต้น

ภาคตะวันออกมีพื้นที่เพาะปลูกผลไม้เป็นจำนวนมาก และเป็นแหล่งผลิตที่สำคัญในการผลิต เงาะ ทุเรียน และมังคุดเพื่อการบริโภคในประเทศและส่งออกไปยังต่างประเทศ ทางด้านสถานการณ์ในปัจจุบัน ในปี 2560 ภาพรวมของปริมาณผลผลิตไม้ผลเศรษฐกิจของภาคตะวันออกทั้ง 3 ชนิด คือ เงาะ ทุเรียน และ มังคุด (Office of Agricultural Economics,

2017) มีผลผลิตที่ออกมาภายในปีรวมทั้งสิ้น 631,203 ตัน สำหรับราคาของผลผลิตเงาะ ทุเรียน และมังคุด ในช่วงที่ผ่านมาจะพบว่า เกษตรกรต้องเผชิญกับปัญหาจากราคาผลไม้ตกต่ำมาตลอด สาเหตุของปัญหาลักษณะมาจากปริมาณผลผลิตที่มีปริมาณมากออกสู่ตลาดพร้อมกันในระยะสั้น ๆ จนเกิดปัญหาราคาตกต่ำ ในทุก ๆ ปี เงาะ ทุเรียนและมังคุดในภาคตะวันออก จะมีผลผลิตออกมาในช่วงเดือนเมษายน-มิถุนายน ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาสั้น ๆ ที่สามารถเก็บเกี่ยวได้ อีกทั้งยังมีผลผลิตออกมาพร้อม ๆ กันในปริมาณมหาศาล จนทำให้มีผลผลิตออกมามากเกินความต้องการของตลาด ในช่วงปี 2550-2551 (Committee on Agricultural and Cooperative of Senate, 2011) ด้วยสถานการณ์ผลผลิตล้นตลาดประกอบกับราคาที่ตกต่ำ ส่งผลให้เกษตรกรประสบกับปัญหาได้ราคาผลผลิตไม่คุ้มกับต้นทุนที่ต้องจ่ายออกไปในแต่ละปี ส่งผลให้เกิดการประท้วงและนำผลไม้เททิ้งที่ถนนตามหน้าห้างหนังสือพิมพ์และสื่อต่าง ๆ นอกจากนี้เราจะเห็นได้จากแนวโน้มพื้นที่เพาะปลูกผลไม้ เงาะ มังคุด และทุเรียนดังกล่าวค่อนข้างลดน้อยลง ผลพวงมาจากที่เกษตรกรต้องเผชิญปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำมาเป็นระยะเวลายาวนาน จนทำให้

เกษตรกรเริ่มถอดใจและเริ่มหาผลไม้หรือพืชเศรษฐกิจอื่น ๆ มาปลูกทดแทน ซึ่งอาจส่งผลให้พื้นที่การเพาะปลูก เงาะ ทุเรียน และ มังคุด ที่เป็นแหล่งผลิตผลไม้ที่สำคัญที่มีทั้งการบริโภคในประเทศและส่งออกยังต่างประเทศลดน้อยหายลงไปเรื่อย ๆ

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาตามที่ได้เสนอมาทั้งหมดข้างต้น ส่งผลให้เห็นความสำคัญของการจัดการปัญหาราคาผลไม้ตกต่ำ จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจว่าในภาคตะวันออกมีสภาพปัญหาและมีแนวทางในการจัดการปัญหาราคาผลไม้ตกต่ำอย่างไรบ้าง เพื่อเป็นการพัฒนาและหาแนวทางในการช่วยเหลือปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำของเกษตรกรสวนผลไม้ในภาคตะวันออกต่อไป

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาราคาผลไม้ตกต่ำในพื้นที่ภาคตะวันออก
2. เพื่อศึกษาปัญหาในการดำเนินนโยบายของภาครัฐในการแก้ไขปัญหาผลไม้ตกต่ำ
3. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการปัญหาราคาผลไม้ตกต่ำในพื้นที่ภาคตะวันออก

ขอบเขตการศึกษา

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาการจัดการปัญหาราคาผลไม้ตกต่ำในพื้นที่ภาคตะวันออก มีดังนี้ 1.1) ด้านการศึกษาสภาพปัญหาราคาผลไม้ตกต่ำ 1.2) ด้านการดำเนินการแก้ไขปัญหของภาครัฐ และ 1.3) ด้านแนวทางการแก้ไขปัญหายั่งยืน
2. ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษาจากผู้บริหารของภาครัฐและเกษตรกรชาวสวนผลไม้ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออก 3 จังหวัด ที่มีการทำสวนผลไม้เป็นจำนวนมาก ได้แก่ จังหวัด จันทบุรี ระยอง และ ตราด
3. ขอบเขตด้านประชากร ศึกษาจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) สำนักงานเกษตรจังหวัด 2) หอการค้าจังหวัด 3) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 4) เกษตรกร และ 5) พ่อค้าคนกลาง จาก 3 จังหวัด ในพื้นที่ภาคตะวันออก

วิธีการศึกษา

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในการศึกษาครอบคลุมกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาผลไม้ตกต่ำ จาก 3 จังหวัด ในพื้นที่ภาคตะวันออก ดังต่อไปนี้

- 1) ตัวแทนภาครัฐจากสำนักงานเกษตรจังหวัด จำนวน 3 คน

- 2) ตัวแทนจากภาคเอกชนจากหอการค้าจังหวัด จำนวน 3 คน
 - 3) ผู้นำท้องถิ่นที่มีประสบการณ์การแก้ไขปัญหาผลไม้ตกต่ำ จำนวน 3 คน
 - 4) กลุ่มเกษตรกร จำนวน 15 คน และ
 - 5) กลุ่มพ่อค้าคนกลาง จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 27 คน
- ใช้วิธีคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

ใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีลักษณะเป็นการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) โดยมีการออกแบบโครงสร้างของข้อคำถามครอบคลุมประเด็นศึกษาตามวัตถุประสงค์การศึกษา ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ (1) เป็นคำถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาราคาผลไม้ตกต่ำในพื้นที่ภาคตะวันออก (2) เป็นคำถามเกี่ยวกับปัญหาในการดำเนินการแก้ไขปัญหาของภาครัฐ และ (3) เป็นคำถามเกี่ยวกับแนวทางการจัดการปัญหาราคาผลไม้ตกต่ำในพื้นที่ภาคตะวันออก โดยมีข้อคำถามที่มีลักษณะคำถามปลายเปิดที่ครอบคลุมประเด็นข้อคำถามในการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัย ซึ่งแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้วยการตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน

การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้เครื่องมือแนวคำถามแบบกึ่งโครงสร้างในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดการปัญหาราคาผลไม้ตกต่ำจากตัวแทนภาครัฐ ภาคเอกชน รวมทั้งกลุ่มเกษตรกร และ พ่อค้าคนกลาง จำนวน 27 คน

การวิเคราะห์ข้อมูลการจัดการปัญหาราคาผลไม้ตกต่ำในพื้นที่ภาคตะวันออก มีวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการจำแนกประเภทข้อมูล (Typological Analysis) ด้านสภาพปัญหาราคาผลไม้ตกต่ำ ด้านปัญหาการดำเนินการของภาครัฐ และ ด้านแนวทางการจัดการปัญหาราคาผลไม้ตกต่ำโดยการจำแนกประเภทข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมดออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ ตามเนื้อหาของข้อมูลในแต่ละวัตถุประสงค์ จากนั้นจึงเปรียบเทียบและเชื่อมโยงข้อมูลเพื่อนำเสนอคำตอบแต่ละวัตถุประสงค์ และนำข้อมูลทั้งหมดมากำหนดเป็นการจัดการปัญหาราคาผลไม้ตกต่ำในพื้นที่ภาคตะวันออกต่อไป

ผลการศึกษา

1. ด้านสภาพปัญหาราคาผลไม้ตกต่ำในพื้นที่ภาคตะวันออก พบว่า ด้านสภาพปัญหาราคาผลไม้ตกต่ำในช่วงก่อนปี 2558 ค่อนข้างย่ำแย่และวิกฤติ ราคาเงาะที่เกษตรกรได้รับจะอยู่ที่ราคาประมาณ 1-3 บาท ต่อ กิโลกรัม รองลงมาคือ มังคุด ราคาจะอยู่ที่ประมาณ 2-5 บาท และสุดท้าย คือ

ทุเรียน พันธุ์หมอนทองราคาจะอยู่ที่ประมาณ 10-12 บาท ส่วนพันธุ์ชะนีจะอยู่ที่ประมาณ 3-5 บาท ส่วนสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาราคาผลไม้ตกต่ำ ประกอบด้วย 6 สาเหตุหลัก ดังนี้

1.1 การกระจุกตัวของผลไม้เกิดจากผลผลิตภายในพื้นที่ภาคตะวันออกที่มีปริมาณมากออกสู่ตลาดพร้อมกันในช่วงระยะเวลาประมาณกลางเดือนพฤษภาคม จนเกิดสินค้าล้นตลาด ประกอบกับไม่สามารถระบายสินค้าได้ทัน เนื่องจาก ตลาดที่รับซื้อมีน้อยทำให้ไม่สามารถรองรับผลผลิตที่มีจำนวนมากได้ นอกจากนี้ยังติดปัญหาด้านการขนส่งที่ไม่สามารถไปได้ไกลนักมาจากข้อจำกัดด้านระยะเวลาเก็บรักษาของผลไม้ที่มีอายุสั้น

1.2 คุณภาพสินค้า สินค้าด้อยคุณภาพไม่ได้มาตรฐานตรงตามความต้องการของตลาด มาจากเกษตรกรเน้นปริมาณ ไม่ได้คำนึงถึงคุณภาพด้านน้ำหนัก รูปทรง และผิวพรรณของผลไม้ ทำให้ตกเกรด ไม่ได้ขนาดตามที่ต้องการ นอกจากนี้ ยังเกิดจากการขาดความซื่อสัตย์ของเกษตรกรและพ่อค้าคนกลาง ที่เก็บเกี่ยวผลผลิตที่ยังไม่แก่ตามกำหนดออกมาขาย และ พบว่า ผลผลิตด้อยคุณภาพจะพบในช่วงฝนตกชุก ส่งผลให้ ทุเรียนเป็นไส้ซึม มังคุดมีเนื้อแฉ่ำยางไหล และเงาะมีหนอนเจาะข้าวผล ด้วยสินค้าด้อยคุณภาพทำให้ผู้บริโภคขาดความมั่นใจ เกิดความเบื่อหน่าย ส่งผลต่อปริมาณความต้องการลดลงและราคาผลผลิตตกต่ำเกิดขึ้น

1.3 ต้นทุนการผลิต อันประกอบด้วย ค่าไฟฟ้า ค่าน้ำมัน ค่าขนส่ง ค่าปุ๋ย ยา สารเคมี ค่าจ้างแรงงาน ฯลฯ ต่างปรับตัวสูงขึ้นทุกปี โดยเฉพาะ การเกิดปัญหาขาดแรงงานทางการเกษตร แรงงานภาคเกษตรมีแนวโน้มลดลงทุกปี สาเหตุมาจาก แรงงานภาคเกษตรเริ่มมีอายุมากขึ้น ไม่มีแรงงานรุ่นใหม่มาทดแทน และ พบว่า ค่าจ้างแรงงานค่อนข้างสูง เนื่องจากปัญหาขาดแคลนแรงงาน ยิ่งในช่วงฤดูเก็บเกี่ยวแรงงานจึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อการทำเกษตร โดยพบว่า ค่าจ้างแรงงานในการเก็บมังคุดอยู่ที่ 5 บาทต่อกิโลกรัม ส่วนเงาะกิโลกรัมละ 2-3 บาท จึงเป็นการเพิ่มภาระต้นทุนการผลิต และเนื่องจากผลไม้มีอายุการเก็บรักษาที่สั้นทำให้ต้องเร่งระบายผลผลิตออกเพื่อป้องกันการเน่าเสีย ทำให้เกษตรกรต้องขายในราคาถูก ไม่คุ้มกับต้นทุนการผลิต

1.4 สภาพภูมิอากาศผลไม้จำเป็นต้องอาศัยสภาพภูมิอากาศที่เหมาะสมในการผลิตดอกผล ด้วยสภาพภูมิอากาศแปรปรวนทำให้ฤดูกาลตลาดเคลื่อน ส่งผลกระทบต่อจำนวนผลผลิต ในบางปีผลผลิตมากทำให้สินค้าล้นตลาดราคาผลไม้จะตกต่ำ แต่บางปีผลผลิตออกมาน้อยไม่พอต่อความต้องการ

ทำให้ราคาผลไม้สูงขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่า สภาพภูมิอากาศแปรปรวนยังส่งผลต่อคุณภาพสินค้า อาทิ ปริมาณฝนชุกที่มาก่อนกำหนดในช่วงฤดูกาลเก็บเกี่ยวทำให้ มังคุดเกิดเนื้อแฉ่ำยางไหล ทุเรียน เป็นไส้ซึม และเงาะมีหนอนเจาะข้าวผล ทำให้สินค้าไม่ได้คุณภาพ นอกจากนี้ สภาพภูมิอากาศแปรปรวนยังก่อให้เกิดภัยธรรมชาติ มรสุมและลมพายุ เข้าทำลายหักโค่นต้นผลไม้ทำให้ผลร่วงหล่นเสียหายก่อนการเก็บเกี่ยว และเมื่อสินค้าไม่ได้คุณภาพเหล่านี้เข้าสู่ท้องตลาดจึงส่งผลให้ราคาผลไม้ตกต่ำตามมา

1.5 ปริมาณผลผลิตและความต้องการ พบว่า เกิดจากปริมาณผลผลิตและความต้องการไม่สมดุลกัน ปริมาณผลผลิตมีจำนวนมากกว่าปริมาณความต้องการ ส่งผลให้เกิดสินค้าล้นตลาด ระบายสินค้าไม่ทัน ตลาดและการบริโภคจำกัดภายในประเทศ ยังไม่ค่อยได้รับความนิยมแพร่หลายมากนัก ประกอบกับล้งและพ่อค้ารายใหญ่ยังมีน้อย การส่งออกยังค่อนข้างแคบไม่กว้างขวาง เพราะทำได้ยาก ติดกฎระเบียบของศุลกากร และ มีปัญหาการตีสินค้ากลับจากต่างประเทศ เกิดสินค้าเสียหายระหว่างขนส่ง การส่งออกส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปของผลไม้แปรรูปเท่านั้น

1.6 การกำหนดราคาของพ่อค้าคนกลาง เกษตรกรได้รับราคาไม่เป็นธรรม เกิดจากการกำหนดราคาของพ่อค้าคนกลาง ซึ่งเป็นผู้กำหนดราคาสินค้าตามกลไกตลาด พบว่า วิธีการของพ่อค้าคนกลางจะรวมตัวกันเพื่อหยุดรับซื้อสินค้าในช่วงราคาสินค้าแพง เพื่อปรับลดราคาลง โดยอ้างเหตุผลว่ามาจากสินค้าด้อยคุณภาพ และมีวิธีในการกดราคาเงาะด้วยการไม่รับซื้อในช่วงกลางวันจนถึงเย็น พอตกเย็นจะเริ่มมีการต่อรองราคา เกษตรกรจึงจำใจต้องขายในราคาถูกเนื่องจากเริ่มตกเย็น เพราะเงาะไม่สามารถเก็บไว้ขายในวันถัดไปได้ ในส่วนของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มพ่อค้าคนกลางให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า เนื่องจากพ่อค้าแม่ค้ามีน้อยในช่วงที่สินค้าล้นตลาดจึงจำเป็นต้องรับซื้อในราคาต่ำ เพราะเสี่ยงต่อการระบายขายไม่ทัน และ ขาดทุน

2. ปัญหาการดำเนินนโยบายของภาครัฐในการแก้ไขปัญหาผลไม้อย่างยั่งยืน ในส่วนของการแก้ไขปัญหาของภาครัฐ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่ไม่ได้ฝากความหวังไว้กับการช่วยเหลือจากภาครัฐเพราะคิดว่า ภาครัฐไม่มีความจริงใจต่อการแก้ไขปัญหา ภาครัฐมีการแก้ไขปัญหาที่ไม่ตรงจุด ส่วนใหญ่จะเป็นการแก้ไขปัญหาแบบเฉพาะหน้า ฉาบฉวย ลำช้า ส่งผลให้แก้ไขปัญหาไม่ทันต่อเหตุการณ์ ที่ผ่านมามีจึงไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างยั่งยืน สำหรับการ

ช่วยเหลือของภาครัฐที่ผ่านมาในช่วงที่ราคาลดต่ำในพื้นที่ภาคตะวันออก ภาคอีสานนโยบาย/โครงการ และ มาตรการที่เห็นเด่นชัดที่สุด 2 โครงการ ประกอบด้วย 1) การรับประกันราคาแบบครั้งคราว ในช่วงที่เกิดปัญหาผลผลิตล้นตลาดจนเกิดวิกฤติราคาลดต่ำหน่วยงานที่มีบทบาทเข้ามาช่วยเหลือเกษตรกรมากที่สุด คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ พบว่า ภาคท้องถิ่นจะเข้ามาแทรกแซงราคาผลผลิตด้วยการตั้งงบประมาณส่วนตัวของท้องถิ่นเอง เข้าไปรับประกันราคาสินค้า มีการตั้งจุดรับซื้อผ่านองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และ เทศบาล โดยให้ส่วนต่างในราคาที่สูงกว่าราคาตลาดประมาณ 1-3 บาท ต่อ กิโลกรัม นอกจากนี้ ยังมีการชดเชยให้แก่พ่อค้าคนกลางที่ช่วยนำเอาสินค้าไปขายยังนอกพื้นที่ในราคา กิโลกรัมละ 2 บาท เพื่อเป็นการเร่งกระจายสินค้าออกนอกพื้นที่โดยเร็ว พบว่า ในจังหวัดจันทบุรี และ ตราด จะให้หน่วยงาน อบต. และ เทศบาล เป็นแหล่งรับซื้อและรวบรวมสินค้าเพื่อส่งต่อไป องค์กรบริหารส่วนจังหวัดเป็นผู้กระจายสินค้า ส่วนในจังหวัดระยอง พบว่า อบต. และ เทศบาล เป็นผู้รับซื้อและดำเนินการกระจายสินค้าด้วยตนเอง 2) โครงการป้องกันแก้ไขปัญหาลดต่ำภาคตะวันออก (คชก.) โครงการช่วยเหลือ คชก. เน้นการกระจายผลผลิตออกนอกพื้นที่ ด้วยวิธีการชดเชยค่าขนส่งให้กับพ่อค้าที่ระบายผลผลิต เงินส่วนใหญ่จึงตกอยู่ในมือของพ่อค้าคนกลาง ไม่ถึงมือเกษตรกรโดยตรง นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า เงินช่วยเหลือจากโครงการดังกล่าวยังไม่เป็นรูปธรรม จับต้องไม่ได้เงินรั่วไหล ผลประโยชน์ไปตกอยู่กับใคร ทำให้ไม่เกิดประโยชน์ เพราะยังแก้ไขได้ไม่ตรงจุด เป็นแต่เพียงการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาแบบเฉพาะหน้า ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลบางส่วนไม่ทราบว่า มีโครงการช่วยเหลือดังกล่าว

ปัญหาการดำเนินการของภาครัฐในการแก้ไขปัญหาราคาลดต่ำ มาจาก 1) ภาครัฐขาดการวางแผนในระยะยาว ขาดการวางแผน แก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าแบบปีต่อปี 2) ภาครัฐมีกฎระเบียบที่ซับซ้อนทำให้เกิดการล่าช้า และ 3) การทำงานร่วมกันและความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้อง โดยแสดงรายละเอียด ดังนี้

ภาครัฐขาดการวางแผนระยะยาว ไม่มีการคาดการณ์ และวางแผนบริหารจัดการด้านการผลิต และ ด้านการตลาดไว้ล่วงหน้าอย่างชัดเจน ขาดยุทธศาสตร์และทิศทางในการทำงานล่วงหน้า 10-20 ปี ส่วนใหญ่เป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า แก้ไขแบบปีต่อปี ทำให้ล่าช้าไม่ทันต่อเหตุการณ์

ภาครัฐมีกฎระเบียบที่ซับซ้อนล่าช้าไม่ทันต่อเหตุการณ์ ปัญหาการดำเนินการของภาครัฐ อันเนื่องมาจากภาครัฐมีกฎระเบียบที่ซับซ้อน เงื่อนไข มีขั้นตอนมาก ต้องปฏิบัติตามกระบวนการให้ถูกต้องตามระเบียบที่กำหนดไว้ มาจากการบริหารงานภาครัฐยึดโยงกับกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ ขาดความคล่องตัว ไม่ยืดหยุ่น ยึดติดกับกรอบอำนาจเป็นหลัก ทำให้ดำเนินการล่าช้า ไม่ทันต่อเหตุการณ์ เพราะต้องเสนอเรื่องไปยังหน่วยงานหลักเพื่อรอประชุมและพิจารณาอนุมัติตามกระบวนการ

การทำงานร่วมกันและความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้อง เกิดปัญหาการโยนงาน ปิดหน้าตีความรับผิดชอบ เจ้าภาพหลักในการทำงานไม่ได้ โดยอ้างว่าไม่ใช่หน้าที่ของตนเอง จึงผลักภาระให้พันตัว ขาดความร่วมมือ ต่างคนต่างทำ ขาดการประสานงานระหว่างองค์กร นอกจากนี้ยังพบว่า การบริหารงานของภาครัฐเป็นแบบศูนย์อำนาจ การตัดสินใจอยู่ที่ส่วนกลาง ทำให้ส่วนภูมิภาคขาดอำนาจในการตัดสินใจ ประกอบกับการสั่งการจากบนลงล่าง (Top-down) เกิดความคลาดเคลื่อนระหว่างการสื่อสาร ผู้สั่งการกับผู้ปฏิบัติ เข้าใจไม่ตรงกัน ส่งผลให้ได้ผลลัพธ์ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

3. แนวทางการจัดการปัญหาราคาลดต่ำในพื้นที่ภาคตะวันออก สามารถแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านการแปรรูปและแช่เย็น และด้านการกระจายสินค้า รายละเอียดดังนี้

3.1 ด้านการผลิต ประกอบด้วย 1) ผลิตสินค้าคุณภาพ เกษตรกรต้องผลิตสินค้าคุณภาพ นำเอาเฉพาะสินค้าที่ได้คุณภาพตรงตามความต้องการของตลาดมาขาย ทุกสวนต้องติดคิวอาร์โค้ดกำกับเพื่อสามารถตรวจสอบแหล่งผลิต สร้างแบรนด์ที่เป็นอัตลักษณ์ของสินค้าเพื่อเพิ่มมูลค่า และ ต้องมีความซื่อสัตย์และจิตสำนึกไม่เก็บเกี่ยวผลผลิตก่อนกำหนด 2) การจัดการคุณภาพ (Good Agricultural Practice: GAP) หลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ที่เป็นกระบวนการจัดการเกี่ยวกับการผลิตที่มีคุณภาพ และได้มาตรฐาน พบว่า เกษตรกรควรผลิตสินค้าคุณภาพด้วยการใช้การจัดการคุณภาพ GAP เป็นตัวกำหนดในการผลิต มุ่งเน้นทำให้ผลผลิตได้ตามมาตรฐานและสะอาดปลอดภัยจากศัตรูพืชและสารเคมีตกค้าง เป็นใบรับรองคุณภาพของสินค้า เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค โดยเฉพาะการส่งออก และ 3) การรวมกลุ่มของเกษตรกร ส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มของเกษตรกร สร้างเครือข่าย สร้างกลุ่มให้เข้มแข็ง เพิ่มอำนาจ

ต่อรองกับพ่อค้าคนกลาง โดยรวมกลุ่มกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แบ่งปันประสบการณ์ และ แลกเปลี่ยนข้อมูลกันภายในกลุ่ม เพื่อผลิตสินค้าให้ได้คุณภาพตรงตามความต้องการของตลาด สิ่งสำคัญเกษตรกรควรจะมีการรวมกลุ่มกันในรูปแบบของการทำเกษตรแปลงใหญ่ มีการบริหารจัดการกันเอง ใช้ระบบการผลิตเดียวกัน รวมสินค้าให้อยู่จุดเดียวกันต่อการซื้อขายเพราะใช้ราคามาตรฐานเดียวกัน นอกจากนี้ยัง พบว่า การรวมกลุ่มของเกษตรกรที่กำลังได้รับความนิยม คือ รัฐวิสาหกิจชุมชน เกษตรเชิงท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงเกษตร ด้วยการเปิดสวนท่องเที่ยวและชิมผลไม้ เป็นการเพิ่มมูลค่าสินค้าและดีดระบบพ่อค้าคนกลางออกไป

3.2 ด้านการตลาดภาครัฐต้องมีการประชาสัมพันธ์และหาช่องทางการตลาดเพื่อการส่งออกเพิ่มมากขึ้น การเพิ่มมูลค่าของสินค้าเกษตรซึ่งควรนำเอานวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาใช้ควบคู่กับการทำเกษตรกรรมในยุคดิจิทัล ด้วยการเพิ่มช่องทางการตลาด โดยการขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ที่สะดวกรวดเร็ว สามารถกำหนดราคาด้วยตนเอง ไม่ต้องอิงราคาตลาด ตัดระบบพ่อค้าคนกลาง สิ่งสำคัญในการขายออนไลน์ คือ สัจจะ ความซื่อสัตย์ ควบคู่กับคุณภาพสินค้า รับเปลี่ยนสินค้าคืนในกรณีสินค้าไม่มีคุณภาพ นอกจากนี้ต้องมีการทำบรรจุภัณฑ์ (Packaging) ในรูปผลสด และแบบแกะเฉพาะเนื้อเพื่อรักษาความสดและยืดอายุการเก็บรักษา และป้องกันความเสียหายที่เกิดขึ้นระหว่างขนส่ง

3.3 ด้านการแปรรูปและแช่แข็ง เป็นปัจจัยในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตเป็นอย่างดี การแปรรูปมีหลากหลายรูปแบบ อาทิ พุเรียนทอด พุเรียนกวน น้้ามังคุด อาหารกระป๋อง เครื่องสำอาง ฯลฯ สืบเนื่องจาก แนวคิดผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ต้องมองทุกอย่างให้เป็นผลิตภัณฑ์และนำเข้าสู่กระบวนการแปรรูปสินค้าด้วยคุณภาพต้องสามารถนำมาแปรรูปได้ ลดของเหลือทิ้งเป็นศูนย์ นอกจากนี้ การแช่แข็ง (Fresh Frozen) และ อบแห้ง (Freeze Dried) พบว่า เป็นกระบวนการที่สามารถยืดอายุผลผลิตได้นาน สามารถนำเอาสินค้าด้วยคุณภาพตกเกรดไม่ได้ขนาดตามที่ต้องการ มีตำหนิ นำมาแปรรูปได้ทั้งหมดโดยไม่ปล่อยให้มีการเหลือทิ้งสูญเปล่า

3.4 ด้านการกระจายสินค้า ควรพัฒนาระบบโลจิสติกส์ให้มีความสะดวกรวดเร็วครบวงจรครอบคลุมตั้งแต่ต้นทางไปยังปลายทาง เพื่อช่วยรักษาคุณภาพของสินค้าให้คงความสดใหม่ สามารถลดความเสียหายของผลผลิตอันเกิดจากกระบวนการขนส่งได้เป็นอย่างดี อันเนื่องมาจากข้อจำกัดของตัวผลไม้ด้านอายุการเก็บรักษาสั้น เน้นเสียง่าย ลดระยะ

เวลาในการขนส่ง นอกจากนี้ควรมีระบบโลจิสติกส์ที่บริการรับส่งสินค้าเกษตรโดยตรง เพื่อตอบโจทย์การสั่งซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์

อภิปรายผลการศึกษา

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาการราคาผลไม้ตกต่ำ พบว่าในช่วงก่อนปี 2558 ราคาผลไม้ค่อนข้างวิกฤติ โดยพบสาเหตุปัญหาการราคาผลไม้ตกต่ำมาจาก 1.1) การกระจุกตัวของผลไม้ 1.2) คุณภาพสินค้า 1.3) ต้นทุนการผลิต 1.4) สภาพภูมิอากาศแปรปรวน 1.5) ปริมาณผลผลิตและความต้องการ และ 1.6) การกำหนดราคาจากพ่อค้าคนกลาง ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ Bureau of Agricultural Economics Research (2011) ศึกษาการศึกษากลยุทธ์การผลิตการตลาดผลไม้ (กรณีศึกษา พุเรียน มังคุด เงาะ) พบว่า ปัญหาการผลิตผลไม้ในสวนของพุเรียน มังคุด และเงาะ มาจากผลไม้มีปริมาณและคุณภาพไม่แน่นอนในแต่ละปี เกิดปัญหาการผลผลิตตกต่ำในช่วงผลผลิตออกสู่ตลาดพร้อมกัน ประกอบกับต้นทุนการผลิตสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งค่าปัจจัยการผลิต เช่น ค่าปุ๋ยเคมี และ ยากำจัดศัตรูพืช รวมถึงการขาดแคลนแรงงานในการเก็บเกี่ยว ค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยวก็มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ทำให้ไม่คุ้มค่าต่อการเก็บเกี่ยวผลผลิตขายในช่วงที่ราคาตกต่ำ และ พ่อค้าเป็นผู้กำหนดราคาและประเมินคุณภาพผลผลิต ทำให้เกษตรกรประสบปัญหาถูกกดราคาจากพ่อค้า นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Kumbon (2011) ศึกษาการบริหารจัดการมังคุดในภาคตะวันออก: กรณีศึกษากลุ่มปรับปรุงคุณภาพมังคุดตรอกนอง อำเภอลง จังหวัด จันทบุรี พบว่า ปัญหาสำคัญของตลาดมังคุด คือ ราคาผลผลิตตกต่ำ อันเนื่องมาจาก เกิดปัญหามังคุดราคาถูกในช่วงที่ผลผลิตออกสู่ตลาดพร้อมกันเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดสินค้าล้นตลาด ปัญหาด้านต้นทุนการผลิตสูง โดยเฉพาะปัญหาด้านต้นทุนแรงงานซึ่งประเทศคู่แข่งที่สำคัญ อาทิ เวียดนาม ซึ่งมีต้นทุนด้านแรงงานต่ำกว่าของไทย และปัญหาเรื่องคุณภาพของสินค้า เกิดจากการเก็บมังคุดด้วยคุณภาพ ไม่ได้ขนาดตรงตามที่ตลาดต้องการ ทำให้เกิดผลกระทบต่ตลาดมังคุด

2. ปัญหาการดำเนินการนโยบายของภาครัฐในการแก้ไขปัญหาราคาผลไม้ตกต่ำ พบว่า การช่วยเหลือของภาครัฐที่ผ่านมาในช่วงที่ราคาผลไม้ตกต่ำ ภาครัฐมีนโยบาย/โครงการและมาตรการที่เห็นเด่นชัดที่สุด 2 โครงการ ประกอบด้วย การประกันราคาแบบครั้งคราว และ โครงการป้องกันแก้ไขปัญหาล้มไม้ภาคตะวันออก (คชก.) ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ให้ข้อมูลว่า

ไม่เห็นด้วยกับการรับประกันราคา ภาครัฐมีการแก้ไขปัญหาที่ไม่ตรงจุด ส่วนใหญ่จะเป็นการแก้ไขปัญหาแบบเฉพาะหน้า ฉาบฉวย ลำช้า ส่งผลให้แก้ไขปัญหาไม่ทันต่อเหตุการณ์ ผลการศึกษานี้แตกต่างไปจากการศึกษาของ Rattanakhantichai (2012) ศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการแก้ไขปัญหาผลผลิตราคาตกต่ำของสำนักงานเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดตราด โดย พบว่า เกษตรกรเห็นด้วยกับการรับประกันราคาผลผลิตในกรณีที่ผลผลิตล้นตลาด เพื่อเป็นการจัดหาเงินทุนเพื่อรวบรวมผลผลิตในราคาที่เกษตรกรขายได้ และเกษตรกรมีความเห็นด้วยต่อการแก้ไขปัญหาผลผลิตตกต่ำ นอกจากนี้ ผลการศึกษา ปัญหาในการดำเนินการนโยบายของภาครัฐในการแก้ไขปัญหาผลผลิตตกต่ำ พบว่า ภาครัฐขาดการวางแผนในระยะยาว ภาครัฐมีกฎระเบียบที่ซับซ้อนทำให้เกิดการล่าช้า และ การทำงานร่วมกันและความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้อง กล่าวคือ การทำงานของภาครัฐส่วนใหญ่ขาดการวางแผนระยะยาว ยึดโยงอยู่กับตัวบทกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ ยึดงานในหน้าที่ตามกรอบของต้นสังกัด ขาดความยืดหยุ่น หาเจ้าภาพหลักในการทำงานไม่ได้ ต่างคนต่างทำงานตามหน้าที่ของตน ขาดการประสานงานระหว่างคนในองค์กร ผู้นำส่วนภูมิภาค ขาดอำนาจการตัดสินใจ ส่งผลให้การดำเนินการล่าช้าไม่ทันต่อเหตุการณ์ ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับ Yossuk & Kawichai (2017) ศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขที่เหมาะสมการนำนโยบายเกษตรอินทรีย์สู่การปฏิบัติในประเทศไทย พบว่า 1) การรวมศูนย์อำนาจการบริหารนโยบายฯ ไว้ที่หน่วยของรัฐส่วนกลางและส่วนภูมิภาค แม้รัฐมีนโยบายส่งเสริมการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น แต่ทางปฏิบัติยังคงมีการรวมศูนย์อำนาจไว้ที่รัฐส่วนกลาง ทำให้ส่วนใหญ่ของการตัดสินใจทางนโยบายฯ เป็นเรื่องของรัฐส่วนกลางโดยเบ็ดเสร็จ นอกจากนั้นการปฏิบัติงานของรัฐส่วนกลาง ทำให้มีปัญหาในการกระจายอำนาจการตัดสินใจและขาดการมีส่วนร่วมกับภาคส่วนอื่นที่เกี่ยวข้อง 2) การทำงานแยกส่วนของหน่วยงานภาครัฐ ทำให้การดำเนินการทางนโยบายฯ ไปสู่การปฏิบัติหน่วยงานแต่ละหน่วยงานแยกส่วนตามอำนาจหน้าที่ พื้นที่รับผิดชอบ และระเบียบข้อกฎหมายต่าง ๆ ต่างฝ่ายต่างดำเนินการ 3) ขาดการประสานงานระหว่างองค์กร เพราะเจ้าหน้าที่รัฐส่วนใหญ่ทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเท่านั้น และ 4) การเปลี่ยนแปลงของหน่วยงานที่ทำหน้าที่หลัก ส่งผลให้เกิดปัญหาความล่าช้าในการปฏิบัติหน้าที่

3. แนวทางการจัดการปัญหาคาผลไม้ตกต่ำ พบว่าสามารถแบ่งออกเป็น 4 ด้าน อันได้แก่ 3.1) ด้านการผลิต เกษตรกรต้องผลิตสินค้าที่มีคุณภาพตรงต่อความต้องการของตลาด ไม่เก็บเกี่ยวผลผลิตก่อนกำหนด ผลิตสินค้าให้มีคุณภาพควบคู่กับการจัดการคุณภาพ GAP ซึ่งสอดคล้องกับ Janthong & Sakkatat (2016) ศึกษาการยอมรับการผลิตมะม่วงตามหลักเกษตรที่ดีและเหมาะสมของเกษตรกรในอำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ผลิตมะม่วงตามหลักเกษตรที่ดีและเหมาะสมเพื่อจำหน่ายอย่างจริงจัง เพราะมีการรับรองราคาผลผลิตที่ออกสู่ท้องตลาดโดยมะม่วงที่มาจากสวนที่ได้มาตรฐานจะถูกส่งออกไปยังต่างประเทศหรือจำหน่ายตามห้างสรรพสินค้าในประเทศสร้างรายได้จากการขายมะม่วงให้กับเกษตรกรเพิ่มขึ้น ยังพบว่าควรมีการรวมกลุ่มของเกษตรกร สร้างเครือข่าย สร้างกลุ่มให้เข้มแข็ง เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองกับพ่อค้าคนกลาง และเพื่อรวมกลุ่มกันผลิตสินค้าให้มีมาตรฐานเดียวกัน ผลศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ Charutwinyo & Charutwinyo (2018) ศึกษาแบบจำลองสภาพปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรในประเทศไทย พบว่า แนวทางด้านกระบวนการ ประกอบด้วย การวางแผนผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการตลาดในช่วงเวลาต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้ผลผลิตราคาดีและเป็นที่ต้องการ และการรวมกลุ่มของเกษตรกร ซึ่งเป็นกลไกในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของเกษตรกร นอกจากนี้จากการศึกษา พบว่า การรวมกลุ่มของเกษตรกร ที่กำลังได้รับความนิยม คือ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เปิดสวนท่องเที่ยวชมผลไม้ เป็นการเพิ่มมูลค่าสินค้าและตัดระบบพ่อค้าคนกลางออกไป ซึ่งสอดคล้องกับ Khemkhan & Mankeb (2017) ศึกษาการเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนการทำสวนผลไม้ อย่างเดียวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในจังหวัดระยอง พบว่า เกษตรกรที่ทำสวนผลไม้สามารถมีกำไรเพิ่มขึ้นจากการเปลี่ยนมาทำการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และสามารถสร้างรายได้ให้เกษตรกรในช่วงราคาผลไม้ตกต่ำ 3.2) ด้านการตลาด ควรนำเอานวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาใช้ควบคู่กับการทำเกษตรกรรมในยุคดิจิทัล ด้วยการเพิ่มช่องทางการตลาดโดยการขายสินค้าผ่านออนไลน์ สอดคล้องกับ Wasusirikul & Stasiewski (2016) ศึกษาการเติบโตของตลาดออนไลน์จีน พบว่า การเติบโตของตลาดออนไลน์จีนก่อให้เกิดรูปแบบสินค้าออนไลน์ที่ทันสมัย ควรมีรูปแบบการส่งเสริมการขายใหม่ ๆ เพื่อสร้างตลาดสินค้าออนไลน์และคุณค่าที่โดดเด่นแก่แบรนด์ตนเอง 3.3) ด้านการแปรรูปและแช่เย็น การศึกษาดังกล่าวสอดคล้อง

กับการศึกษาของ Kanta, et al., (2014) ศึกษาแนวทางการพัฒนาธุรกิจการเกษตรในอำเภอชายแดนจังหวัดตาก พบว่าด้านสภาพทั่วไปของธุรกิจการเกษตรในการแปรรูปและการเก็บรักษาสินค้าเกษตร เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรนำสินค้าเกษตรมาแปรรูป โดยการอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกร และ 3.4) ด้านการกระจายสินค้า พัฒนาระบบบริการโลจิสติกส์ที่รวดเร็ว เพื่อรักษาคุณภาพของผลผลิตให้คงความสดใหม่ ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ Committee on Agricultural and Cooperative of Senate (2008) ศึกษาแนวทางในการพัฒนาผลไม้ไทยอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา: ทุเรียน เงาะ มังคุด ลองกอง พบว่า ด้านการขนส่งเพื่อกระจายสินค้า ต้องมีการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ครบวงจรจากต้นทางไปยังปลายทาง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

สรุป

การวิจัยเรื่องการจัดการปัญหาราคาผลไม้ตกต่ำในพื้นที่ภาคตะวันออก มีสาเหตุมาจาก การกระจุกตัวของผลไม้คุณภาพสินค้าต้นทุนการผลิต สภาพภูมิอากาศ ปริมาณผลผลิตและความต้องการ และการกำหนดราคาของพ่อค้าคนกลางด้านปัญหาในการดำเนินการนโยบายของภาครัฐในการแก้ไขปัญหาผลไม้ตกต่ำ มาจาก 1) ภาครัฐขาดการวางแผนในระยะยาว 2) ภาครัฐมีกฎระเบียบที่ซับซ้อนทำให้เกิดการล่าช้า และ 3) การทำงานร่วมกันและความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้อง ด้านแนวทางการจัดการราคาผลไม้ตกต่ำมีวิธีการ ดังนี้ (1) ด้านการผลิต เกษตรกรต้องผลิตสินค้าที่มีคุณภาพตรงต่อความต้องการของตลาดด้วยการจัดการคุณภาพ GAP และการรวมกลุ่มของเกษตรกร (2) ด้านการตลาด ควรเพิ่มช่องทางการขายผลผลิตผ่านช่องทางออนไลน์ พร้อมนำนวัตกรรมบรรจุภัณฑ์ (Packaging) ที่คงสภาพความสดของผลผลิตเพื่อการส่งออกมาใช้ (3) ด้านการแปรรูป เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิต อาทิ ทุเรียนผง ที่สามารถนำเอามาขึ้นรูปใหม่ได้ รวมทั้งการแช่แข็งผลในรูปผลสดและแบบแกะเนื้อแล้วเพื่อการส่งออก รวมถึงการทำอบแห้ง (Freeze Dried) และ (4) ด้านการกระจายสินค้า พัฒนาระบบบริการโลจิสติกส์ที่รวดเร็วครบวงจรตั้งแต่ต้นทางถึงปลายทาง เพื่อรักษาคุณภาพของผลผลิตให้คงความสดใหม่ ลดความเสียหายของผลผลิตลดระยะเวลาในการขนส่ง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงคมนาคม และภาคเอกชน ควรดำเนินการร่วมมือ

กันเพื่อบูรณาการความพร้อมในการสนับสนุนองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกร พ่อค้าคนกลาง เป้าหมายในการวางแผนการผลิต การตลาด การแปรรูป และการระบายสินค้า ภายในภาคตะวันออก ให้สามารถผลิตผลผลิตที่มีคุณภาพได้ตามมาตรฐานที่กำหนดเพื่อยกระดับให้ผู้บริโภคมั่นใจในผลผลิตทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

เกษตรกรควรพัฒนาสินค้าให้มีคุณภาพและเพิ่มช่องทางการตลาดผ่านช่องทางออนไลน์ เกษตรกรควรมีการรวมกลุ่มกันทำลักษณะเกษตรแปลงใหญ่ตามแนวนโยบายรัฐบาลเพื่อให้เกษตรกรได้มีการบริหารจัดการกันเองภายในกลุ่ม

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบแนวทางการจัดการปัญหาราคาผลไม้ตกต่ำ ในด้านอื่น ๆ นอกจากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาไปแล้ว เนื่องจากบริบทของระยะเวลาที่แตกต่างกัน จะทำให้ค้นพบแนวทางในการจัดการปัญหาที่ต่างกัน และควรมีการศึกษาทดลองนำเอาแนวทางการจัดการปัญหาราคาผลไม้ตกต่ำไปปรับใช้กับสินค้าเกษตรอื่น ๆ

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษาทางวิทยุหลัก ดร.กฤษเขต ไกรवास อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ดร.กฤษฏา นันทเพ็ชร ที่ให้คำปรึกษา แนะนำแนวทางการวิจัยในการดำเนินการทำวิจัยให้สำเร็จลุล่วง และขอขอบคุณกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 5 กลุ่ม ที่เสียสละเวลาให้ข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อการวิจัย ผู้วิจัย จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

References

- Bureau of Agricultural Economics Research. (2011). *The Study on Production and Marketing Strategy for Fruit (Case Study: Durian Mangosteen, Rambutan)*. Ministry of Agriculture and Cooperatives. [in Thai]
- Charutwinyo, P., & Charutwinyo, C. (2018). Farmer's problem and solution model in Thailand. *Journal of Community Development and Life Quality*, 6(1), 153-162. [in Thai]

- Committee on Agricultural and Cooperative of Senate. (2008). *Guidelines for Sustainable Thai Fruit Development: Case Study of Durian, Rambutan, Mangosteen and Southern Langsat*. Committee 1: The Secretariat of The Senate. [in Thai]
- Janthong, N., & Sakkatat, P. (2016). Good agricultural practices adoption of mango's farmer at Samko District, Angthong Province. *Journal of Agriculture*, 32(1), 19-27. [in Thai]
- Kanta, T., Funkhiaw. A., Onched, P., Prewkoo, C., Buadee, N., Gindapat, K., Yotweerapong, P., Wongnoi, R., & Chaikaew, O. (2014). Agribusiness development in the borderdistricts in Tak. *Journal of Graduate Studies in Northern Rajabhat Universities*, 4(7), 1-10. [in Thai]
- Khermkhan, J., & Mankeb, P. (2017). A comparison of cost and return between fruit farm only and agro tourism. *Burapha Journal of Business Management*, 6(2), 43-55. [in Thai]
- Kumbon, P. (2011). *Management of Mangosteen in Eastern: Case Study: Trok Nong's Mangosteen Quality Improvement Group, Trok Nong District in Chantaburi*. Bangkok: Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives Research Center. [in Thai]
- Office of Agricultural Economics. (2017). Agricultural Statistics, Rambutan, Durian and Mangosteen. Retrieved June 15, 2018, from http://www.edoae.doe.go.th/data%20fruit%20210617_1.pdf. [in Thai]
- Rattanakhantichai, C. (2012). *Farmers' Opinions on Solving the Problem of Product Prices Decline of Trat Province Office of Agriculture and Cooperatives*. M.P.A. Independent Study, Burapha University. [in Thai]
- Wasusirikul, P., & Stasiewski, R. (2016). Growing of china online shopping markets. *Rajamangala University of Technology Krungthep Research Journal*, 10(2), 9-20. [in Thai]
- Yossuk, P., & Kawichai, P. (2017). Problems and appropriate approaches to implementing organic agriculture policy in Thailand. *Journal of Community Development and Life Quality*, 5(1), 129-141. [in Thai]